

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

SEKRETARZ STANU
Aleksandra Gajewska

DPD-V.521.6.2024
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Dotyczy: Państwa pismo nr III.502.12.2023.JA w sprawie braku wolnych miejsc w pieczy zastępczej

Szanowny Panie Rzeczniku,

bardzo dziękuję za Pana wystąpienie. Mając świadomość kryzysu w pieczy zastępczej wynikającego z deficytu miejsc dla dzieci, resort rodziny oprócz długofalowych działań zmierzających do nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹, podejmuje także działania o charakterze natychmiastowym. W tym celu, 21 czerwca 2024 r. Pani Ministra Agnieszka Dziemianowicz-Bąk oraz ja spotkałyśmy się z wojewodami. Ustaliliśmy, że w każdym województwie powstanie zespół reagowania kryzysowego w obszarze pieczy zastępczej. Ich zadaniem będzie m.in. ocena sytuacji w pieczy zastępczej na terenie danego województwa oraz przyjęcie planów działania mających na celu realizację postanowień sądów w zakresie zabezpieczenia dzieci. Dodatkowo działania zespołów będą na bieżąco monitorowane przez nasz resort.

Jednocześnie w związku z koniecznością dokonania przeglądu całego systemu związanego z pieczą zastępczą w lutym tego roku w siedzibie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej odbyło się pierwsze spotkanie konsultacyjne w tej sprawie, w którym udział wzięli przedstawiciele środowiska związanego z pieczą zastępczą w Polsce, w tym organizacje pozarządowe, samorządy lokalne i administracja rządowa.

Z inicjatywy Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej powołano pięć zespołów roboczych:

1. Rodzinnej pieczy zastępczej, w tym rodzicielstwa zawodowego;
2. Wsparcia systemowego pieczy zastępczej oraz usamodzielniania pełnoletnich wychowanków;
3. Instytucjonalnej pieczy zastępczej, w tym zmian funkcji placówek opiekuńczo-wychowawczych;
4. Wsparcia dzieci ze specjalnymi potrzebami umieszczonych w pieczy zastępczej;

¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2024 r. poz. 177).

5. Promocji rodzicielstwa zastępczego.

Zespoły te od marca do maja br. pracowały nad identyfikacją problemów oraz ewentualnymi możliwościami ich rozwiązań.

Prace nad długofalowymi zmianami w systemie wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji, w tym kompleksowymi zmianami legislacyjnym, będą kontynuowane w ramach powoływanego w resorcie zespołu ds. reformy pieczy zastępczej.

Nie należy przy tym zapominać, że zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pieczę zastępczą organizuje powiat (art. 32 ust. 2), a zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych należy do jego zadań własnych (art. 180 pkt 2 ustawy).

Przez pojęcie "organizuje" należy rozumieć w szczególności tworzenie odpowiedniej infrastruktury pieczy zastępczej. Powiat, w sytuacji gdy dziecko jest pozbawione opieki rodzicielskiej, musi podjąć stosowne działania w celu zapewnienia mu pieczy zastępczej zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. I mimo tego, że umieszczenie albo dalszy pobyt dzieci w pieczy zastępczej uzależnione są od decyzji sądu, to na powiecie ciąży odpowiedzialność za zapewnienie takiej organizacji pieczy zastępczej, aby była ona zgodna z przepisami ustawy, a tym samym dawała sądowi możliwość wydania postanowienia, które będzie zgodne z dobrem dziecka.

Powiat organizując pieczę zastępczą powinien zdecydowanie w pierwszej kolejności zapewnić odpowiednią do antycypowanych potrzeb liczbę miejsc w pieczy zastępczej na terenie własnego powiatu. Każdorazowo zatem należy przy tym dokonać analizy liczby miejsc w stosunku do bieżącego i historycznego zapotrzebowania na miejsca w pieczy zastępczej na terenie powiatu. W sytuacji zauważenia potrzeby zabezpieczenia zwiększonej liczby dzieci w pieczy zastępczej, powiat powinien podjąć wymierne kroki mające na celu zabezpieczenie odpowiedniej liczby miejsc, w tym przede wszystkim w pieczy rodzinnej. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewiduje różne możliwości zapewnienia dzieciom pieczy zastępczej. Oprócz tworzenia całkiem nowych form rodzinnej pieczy zastępczej na terenie własnego powiatu, istnieje chociażby możliwość przekształcenia rodzin niezawodowych w zawodowe lub w rodzinne domy dziecka, utworzenia rodzin zastępczych zawodowych na terenie innego powiatu (art. 54 i 55 ustawy), czy utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, do których nie znajdują zastosowania ograniczenia w tworzeniu wynikające z art. 106 ustawy.

W rękach powiatu leżą także narzędzia finansowe, które mogą ułatwić wypełnianie funkcji rodzinnej pieczy zastępczej, a efektywne korzystanie z nich może tym samym zmniejszyć ryzyko tzw. „odpływu rodzin zastępczych” z systemu. Są to m.in. różnego rodzaju świadczenia fakultatywne, możliwość podniesienia w drodze uchwał rady powiatu wysokości świadczeń dla rodzin zastępczych, ułatwienie w dostępie do świadczeń fakultatywnych, czy też podniesienie wysokości wynagrodzeń dla rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka.

Jednocześnie w celu wsparcia działań powiatów nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie 1 lutego 2023 r., wprowadziła przepis gwarantujący coroczne przeznaczenie środków Funduszu Pracy w kwocie nie większej niż

40 000 000 zł na dofinansowanie zadań realizowanych przez powiaty z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

W 2024 r. uruchomiono rządowy program wsparcia powiatu w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej – na realizację programu zabezpieczono 40 000 000 zł. Dodatkowo uchwalona ostatnio ustawa z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2024 r. poz. 742), daje możliwość przeznaczenia dodatkowych środków na dodatki do wynagrodzeń dla rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka oraz pokrycie kosztów składek od tych dodatków. Na mocy wprowadzonych zmian środki Funduszu Pracy na dodatki do wynagrodzeń dla rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka oraz na wsparcie samorządów w rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej wzrósł do 85 mln zł.

W naszej opinii niezwykle ważnym w rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej jest także zmiana podejścia do rodzin zastępczych i traktowanie ich jako partnera w realizacji zadania publicznego.

Zmianie postaw społecznych wobec rodziny zastępczej oraz dostarczeniu wiedzy i zachęceniu Polaków do zaangażowania się w tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej miała m.in. służyć prowadzona w 2023 r. ogólnopolska kampania społeczna promująca rodzicielstwo zastępcze. Obecnie analizujemy efektywność ubiegłorocznych działań i pracujemy nad nowymi, kompleksowymi rozwiązaniami upowszechniającymi rodzinną formę pieczy zastępczej.

Wyrażam głęboką nadzieję, że wszystkie nasze działania przyniosą w najbliższym czasie wymierne efekty, które pozwolą na szybkie i właściwe zabezpieczenie dzieci, które z różnych przyczyn muszą znaleźć bezpieczne schronienie w pieczy zastępczej.

Z wyrazami szacunku

Aleksandra Gajewska
Sekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/